

Norkina O. V.

POSTGRADUATE EDUCATION AS EFFECTIVE FACTOR OF DEVELOPMENT OF RESEARCH
COMPETENCE OF CONTEMPORARY PEDAGOGUE

The article examined separate aspects of development of research competence of contemporary teacher in the system of postgraduate pedagogical education, the mechanism of formation of self-education of a teacher, including the implementation of research activities during course and intercourse periods. It is emphasized the necessity of training of teachers for research activity in innovative educational change: from the teacher through the teacher-experimenter and innovator to the teacher-researcher. Analysis of psychological and pedagogical sources shows the essence of research activity of the teacher and research competence. It is emphasized that the research activity of the teacher is considered as an organic part of his/her career, as unity and link between theory and practice. The article focuses on the basic professional and personal characteristics of the teacher-researchers. These traits contribute to the development of his/her research competence. The basic tasks of modern scientific direction of the teacher in educational postgraduate process are outlined, they must have certain requirements. These principles are taken into account in the implementation of research activities of teachers. Announces the approbation of the distance special course «content, forms and methods of research activities» aimed to create a model of subjective knowledge. It outlines the basic skills of contemporary teacher for the effectiveness of results of processing of corresponding, to the distant special course, educational and practical materials. It is emphasized the importance of acquiring reflective skills to carry out research activity such as: to perform self-introspection, self-control, self-esteem and self-education. The article defines the role of a teacher in the system of postgraduate education, support of every teacher during the research activity.

Key words: research competence, research activities, postgraduate education, pedagogue-researcher, distant course.

Рецензент: Юзбашева Г.С.

УДК 378.046.4

Подліняєва О.О.*

ОСВІТНІ МОЖЛИВОСТІ МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ ДЛЯ ВИКЛАДАННЯ СУСПІЛЬНО-
ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН

Статтю присвячено огляду можливостей застосування Інтернету в освітньо-виховному процесі. У статті зроблено спробу розглянути методичні аспекти застосування освітніх ресурсів мережі Інтернет вчителями при викладанні суспільно-гуманітарних дисциплін. Запропоновано класифікацію інтернет-ресурсів відповідно до мети їх використання. Проаналізовано педагогічні проблеми, що виникли з розвитком та доступністю Інтернету, та запропоновано варіанти їх розв'язання, зокрема подано опис застосування ресурсів мережі Інтернет для організації участі учнів у тематичних інтернет-проектах. Автором описано декілька різних способів організації діалогу за допомогою мережі Інтернет з метою організації інтерактивного спілкування.

Ключові слова: інформаційно-комунікаційні технології, освітні ресурси мережі Інтернет, система післядипломної освіти.

Останні десятиліття ХХ століття ознаменувалися глобальними змінами практично в усіх сферах життя людства. Світ увійшов в епоху інформаційного суспільства, для якого характерно насамперед перевиробництво наукової інформації. Постійне оновлення наукових знань вимагає від фахівця перш за все вміння орієнтуватися в інформаційному просторі, критично підходити до відбору інформації, створювати нові знання і способи діяльності на основі отриманої інформації. Рівень адаптації

* Подліняєва О.О.*

людини до постійно і швидко змінюваних умов життя в інформаційному суспільстві багато в чому залежить від якості і загальної спрямованості системи загальної середньої освіти.

Завдяки зростаючій доступності глобальної мережі Інтернет і супутникових телеканалів зв'язку учні і вчителі мають можливість отримувати нові знання одночасно. Однак у них різна швидкість їх отримання, різне сприйняття, різна мотивація. Причину подібних розбіжностей дослідники вбачають у тому, що професійне становлення більшості шкільних учителів відбувалося в певній системі мислення, пов'язаній з чітко організованою інформацією, носіями якої є стандартизовані освітні програми, рекомендовані підручники, книги та журнали. Підростає ж покоління потрапляє до умов, коли знання, отримані від учителя або з підручника, перебиваються інформаційним потоком від засобів масової комунікації (ЗМК). Ця інформація, яка не має структурно-змістовного логічного зв'язку, подається мозаїчно і еkleктично, не вписується в рамки традиційної освіти і являє собою якісно інший тип, де зокрема принципово змінюється поєднання зорового і слухового сприйняття [5]. При цьому слід визнати той факт, що сучасні мас-медіа більш успішно використовують можливості комп'ютерних аудіовізуальних (екранних) технологій для досягнення своїх цілей, ніж система освіти.

Інформаційна насиченість предметів суспільно-гуманітарного циклу та їх викладання в умовах інформатизації освіти ставить перед учителем нові завдання. Стає очевидним той факт, що потік інформації буде тією мірою сприяти досягненню освітніх цілей, якою учні будуть навчені критичного її сприйняття та використання в процесі самостійного засвоєння знань і якою засоби ІКТ будуть використані вчителем у навчальному процесі. У той же час відзначено низький рівень мотивації вчителів до використання різних видів інформаційної діяльності в предметних методиках навчання, що пов'язано зокрема з відсутністю позитивного суб'єктивного досвіду використання засобів інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) [1]. Досвід роботи дозволяє говорити про побоювання, що існують у середовищі вчителів суспільно-гуманітарних дисциплін щодо непропорційності витрат часу та праці вчителя на застосування ІКТ в процесі викладання предмета порівняно з підвищенням успішності учнів з його засвоєння. Таким чином існує суперечність між високим потенціалом ІКТ і низькою готовністю педагогів до їх застосування у професійній діяльності. У цьому зв'язку актуальним є пошук психолого-педагогічних основ освітнього процесу підвищення кваліфікації вчителів, які б інтегрували ІК-технології з педагогічними, забезпечували формування інформаційної компетентності вчителів, стимулювали їх інтерес до пізнання дидактичних властивостей ІКТ.

Питання використання і ролі інформаційно-комунікаційних технологій в освіті аналізують В. Биков, Я. Булахова, О. Бондаренко, В. Заболотний, Г. Козлакова, О. Міщенко, О. Овчарук, О. Пінчук, Є. Смирнова-Трибульська, О. Спирін, О. Шестопап та ін. Дослідження різних аспектів освітнього та наукового потенціалу мережі Інтернет здійснено в роботах Л. Бородкіна, В. Владімірова, С. Корнієнко та ін. У дослідженнях Р. Гуріна, М. Жалдака, Л. Макаренко, Н. Морзе, І. Соколової О. Суховірського увага акцентується на тому, що сучасний педагог повинен досконало володіти інформаційно-комунікаційними технологіями і використовувати їх у власній професійній діяльності.

Мета статті полягає в аналізі освітніх можливостей Інтернету та особливостей їх використання вчителями суспільно-гуманітарних дисциплін у навчально-виховному процесі.

Інтенсивний розвиток сучасних інформаційно-комунікативних технологій і визнання важливості освіти протягом усього життя людини визначає необхідність широкого використання інформаційних технологій у системі освіти в цілому та при викладанні суспільно-гуманітарних дисциплін зокрема. В умовах сьогодення, коли

засобами інтернет-технологій створюється єдиний інтелектуальний і емоційний простір, нагальною проблемою стає поєднання класичних педагогічних технологій з інноваційними інформаційними технологіями навчання.

Тому важливою є класифікація інтернет-ресурсів, яку можна здійснити зокрема відповідно до мети використання за такими ознаками:

- для самостійної роботи студентів, учнів;
- з метою підготовки викладача до занять;
- для самоосвіти педагога;
- з метою організації практичної роботи на уроці;
- для організації позаурочної роботи з дисципліни.

Інтернет до засобів навчання не належить, однак дає можливість використовувати інформаційно-освітнє середовище, необхідне для вирішення дидактичних завдань уроку, спрямованих насамперед на збільшення часу спілкування вчителів та учнів під час заняття. Інтернет-технології дають можливість викладачу перейти від традиційної розповіді на занятті до обговорення проблем у ході дискусій, організації продуктивної самостійної роботи студентів, залучення додаткових ресурсів на етапі досягнення поставленої мети.

Поряд із цим розвиток та доступність Інтернету призвели до появи однієї з серйозних педагогічних проблем: за даними пошукових систем (Google, Yandex, Rambler та ін.), які відслідковують кількість запитів на певну інформацію, найбільш відвідуваними сайтами залишаються ті, що містять зібрання готових рефератів, курсових робіт та подібні їх тексти. З метою адекватної оцінки рівня предметних знань учнів учителю необхідно володіти інформацією щодо цих інтернет-ресурсів. Однак наявність подібних готових робіт не повинна стримувати дослідження освітнього потенціалу Інтернету, важливо визначити можливості його грамотного використання в навчально-виховному процесі. Якщо на початку ХХ ст. Інтернет використовувався здебільшого для інтерактивного зв'язку засобами електронної пошти та електронних конференцій, то на сучасному етапі відбувається його сприйняття користувачами перш за все як інформаційного середовища. З метою використання наявної в Інтернеті інформації вчителем суспільно-гуманітарних дисциплін у навчальному процесі важливо здійснити її класифікацію. Зокрема за текстовим змістом виділяються довідкова (електронні бібліотеки, сайти навчальних закладів, освітніх установ тощо); наукова та науково-популярна (електронні книги, сайти відповідних періодичних видань тощо); навчальна (курси дистанційного навчання, методичні розробки тощо); пізнавальна. Отже, за наявності бажання та відповідних технічних умінь і можливостей, учитель суспільно-гуманітарних дисциплін може з успіхом використовувати Інтернет у професійній діяльності. Зокрема значна кількість наявної в Мережі інформації може бути використана у підготовці лекцій для вивчення нового матеріалу на уроці. Фрагменти текстів з історичних джерел з питаннями та завданнями до них, створеними самим учителем, можуть бути використані як роздатковий матеріал.

Візуальна історична інформація представлена в Інтернеті як віртуальні музеї – web-сторінки, що містять каталоги та фотографії різноманітних колекцій. Можливостей при відвідуванні такого віртуального музею значно більше, ніж під час візиту до його реального аналогу: наприклад, будь-яке зображення можна скопіювати на електронний носій з метою використання як наочний матеріал. Крім того сучасні віртуальні музеї мають трьохмірне зображення, що дозволяє користувачу більш детально розглянути експонати. Значним потенціалом у реалізації принципу наглядності володіє така форма використання матеріалів віртуальних музеїв, як віртуальна екскурсія, що є досить важливим в умовах, коли не кожна школа може собі дозволити організацію реальних відвідань музеїв. Завдяки Інтернету для учнів та вчителів стали доступними скарби Ермітажу (<http://hermitage.ru>) та Лувру (<http://www.louvre.fr/>), колекції Музею

Метрополітен (<http://www.metmuseum.org>) та Галереї Уффіці (<http://www.uffizi.com/>). Приємно відзначити, що деякі українські музеї також пропонують готові віртуальні екскурсії (<http://incognita.day.kiev.ua/exposition/>). Однак учитель після знайомства з матеріалами сайту того чи іншого музею може сам створити план екскурсії або ж зробити це творчим завданням для своїх учнів.

Одним із цікавих варіантів застосування ресурсів мережі Інтернет є можливість участі учнів у різного роду інтернет-проектах, які сприяють активізації їх творчої та дослідницької діяльності, конструюванню нових знань і, як наслідок, більш ефективному вирішенню завдань навчання і виховання [4]. Під навчально-виховним проектом на базі інтернет-ресурсу будемо розуміти результат самостійної творчої діяльності учнів, організованої на основі здійснення навчальної інформаційної взаємодії на базі ресурсу Інтернет, з розробки, розміщення і підтримки в Інтернеті освітнього ресурсу з соціально значущими та освітніми цілями.

Виконання навчально-виховного проекту на базі інтернет-ресурсу може сприяти :

- усвідомленню учнями важливості здійснення навчально-інформаційної взаємодії в телекомунікаційному середовищі;
- виробленню стійкої мотивації і потреби в отриманні нових знань, необхідних у роботі над проектом;
- активізації пізнавальної діяльності учнів;
- розвитку творчих здібностей, що дозволяють реалізувати оригінальну проектну ідею ;
- вихованню активності в отриманні нових знань і самостійності у розширенні сфер їх застосування;
- формуванню навичок застосування інформаційних і комунікаційних технологій для вирішення соціально важливих завдань ;
- становленню моральних норм і способів самоствердження і самореалізації ;
- формуванню позитивної самооцінки, впевненості у власних силах і можливостях, розвинутою рефлексії.

Визначення особливостей розробки і використання навчально-виховного проекту на базі інтернет-ресурсу та здійснення інформаційної взаємодії з метою вирішення виховних завдань залежить від типу інтернет-проекту (інформаційний, практико-орієнтований, дослідницький).

Матеріали Інтернету можуть бути використані і для організації самостійної роботи учнів [2]. Під час вивчення відповідних розділів, тем учитель може рекомендувати учням звернутися до матеріалів тих або інших сайтів з метою зібрання додаткових даних, здійснення пошуку і порівняння, написання реферату чи доповіді. Як зазначалося вище, проблема використання учнями готових робіт, зокрема з різноманітних «колекцій рефератів», є досить актуальною і деякою мірою сприяє негативному ставленню вчителів до освітніх можливостей Інтернету. Вимога написання рефератів або доповідей від руки повною мірою цю проблему також не вирішує. Вчителю варто знати назви та адреси серверів, де розміщено подібні колекції, щоб мати можливість оцінити ступінь самостійності роботи своїх учнів. Однак виявити факти запозичення з Інтернету дуже важко. Полегшити це завдання вчитель може використанням спеціальних програм з перевірки текстів на унікальність. Однак більш цікавим видається постановка таких завдань, які б вимагали від учнів аналітичної роботи з текстом у вигляді книги або будь-якого матеріалу з Мережі, – це дає змогу значно зменшити ймовірність знаходження готового реферату. За подібного ставлення до роботи звернення до колекції рефератів сприятимуть як зростанню загальної інформаційної культури учня, так і поглибленню знань з суспільно-гуманітарних дисциплін.

З початку своєї появи Інтернет створював значну кількість можливостей для інтерактивного спілкування. Без розвитку саме інтерактивного характеру спілкування у мережі її освітній потенціал знизиться у рази. Сучасний Інтернет надає декілька різних способів організації діалогу; ці способи можна об'єднати у два види: електронна пошта й електронні (телекомунікаційні) конференції. Кожен з абонентів комп'ютерної мережі (школа, вчитель, учень) при реєстрації отримує в Інтернеті стандартну адресу, за допомогою якої він може обмінюватися електронними листами з абонентами по всьому світу.

Електронна пошта включає в себе:

– Власне пошту: відправку і прийом електронних листів, які на відміну від звичайних доставляються абонентам у будь-яку точку земної кулі протягом кількох годин; електронні листи адресат отримує і читає у зручний для себе час;

– Отримання і відсилання матеріалів телеконференцій, дискусій (якщо вони проводяться не в режимі реального часу).

Можливості електронної пошти використовуються сьогодні дуже широко: як для листування, так і в курсах дистанційного навчання. Цікавий дидактичний матеріал з використання електронної пошти накопичено в ході проведення евристичних олімпіад у проекті «Феномен», де ставилося завдання надати учасникам можливість виявити свої творчі здібності [6].

Електронні конференції можуть бути розділені на організовані в реальному режимі часу (чат-конференції), і з відстроченим доступом до матеріалів.

Важливою властивістю Інтернету є IRC (Internet Relay Chat) – можливість організації бесід та обміну інформацією в реальному часі, в режимі прямого діалогу. Телеконференція з відстроченим доступом є певною мірою аналогом звичайної письмової дискусії: на обговорення виносяться питання, учасники конференції надсилають електронною поштою свої відповіді. Перевагами електронної конференції є:

– необмежене в географічному сенсі охоплення учасників, які можуть перебувати в різних точках світу;

– можливість підключитися до дискусії в будь-який час - поки триває конференція;

– наявність технічних можливостей для учасників підтримувати зв'язок один з одним - незалежно від обміну запитаннями та відповідями.

Питання методики і форм використання інтернет-ресурсів у навчальному процесі сучасної школи вимагають подальшого дослідження, однак практиками пропонуються такі форми проведення занять: презентація, дослідження, віртуальний експеримент, лабораторна робота, тематичний проект, електронна вікторина, контроль знань, факультатив, мережевий проект, індивідуальне навчання, консультації. Можливі й інші форми проведення занять: мережева гра, «віртуальна екскурсія», прес-конференція, творчий звіт, дистанційні олімпіади, телекомунікаційні проекти, веб-квести та ін.

Кожен учитель знає засоби навчання, які можна використовувати в процесі традиційної форми організації навчального процесу. Разом із тим у більшості вчителів викликають труднощі моделювання уроку із застосуванням інтернет-технологій. У ході його планування важливо оптимально зробити вибір засобів навчання, які проектуються з урахуванням загальних законів дидактики, рівня підготовленості учня до сприйняття навчальної інформації й специфіки навчальної дисципліни.

Підсумовуючи зауважимо, що Інтернет є інформаційно-комунікаційним середовищем, що забезпечує здійснення навчальної інформаційної взаємодії учня з учнем, учнівським колективом, а також з учителями на основі інформаційних ресурсів (зокрема і розподілених) за допомогою інтерактивних засобів інформаційних і комунікаційних технологій [3, с. 112]. Інтернет надає унікальні можливості для освіти. Він має не тільки невичерпний масив освітньої інформації, а й виступає як засіб, інструмент для її пошуку, переробки, представлення. Інтернет є джерелом активної

інтелектуальної та комунікативної діяльності людини, яка отримує необмежені можливості для одержання знань, умінь, навичок. Тому використання технологій Інтернет повинно передбачати не тільки формування спеціальних знань, умінь і навичок роботи з прикладними програмами, а й бути спрямованим на творчий розвиток особистості, на вирішення завдань соціального виховання особистості, сприяти формуванню інформаційного способу життя.

Оскільки освітні Веб-сайти стали важливим елементом ІКТ навчання, для системи післядипломної педагогічної освіти набули актуальності питання ознайомлення викладачів, методистів з дидактичними можливостями Мережі, а також розробка методики використання освітніх ресурсів Інтернету в навчально-виховному процесі. Це може бути здійснене в подальших наукових дослідженнях.

Література:

1. Буланов С. В. Некоторые причины низкой мотивации педагогических кадров к освоению информационно-коммуникационных технологий / С. В. Буланов // I Международная Интернет-конференция «Информационные и Коммуникационные Технологии как инструмент повышения качества профессионального образования»: сборник статей участников конференции. – Екатеринбург: Рос. гос. проф.-пед. ун-т, 2005. – С. 15.
2. Дистанционное обучение: [учеб. пособие] / под ред. Е. С. Полат. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 1998. – 192 с.
3. Роберт И. В. Теория и методика информатизации образования (психолого-педагогический и технологический аспекты) / И. В. Роберт. – М.: ИИО РАО, 2008. – 274 с.
4. Федосов А. Ю. Методические подходы к формированию ключевых умений школьников по созданию Интернет-проектов гражданско-патриотической направленности: сб. трудов участников XX Международной конференции-выставки «Информационные технологии в образовании». Ч. V / А. Ю. Федосов, Е. С. Кувакина. – М.: МИФИ, 2010. – С. 53-54
5. Фельдштейн Д. И. Приоритетные направления развития психолого-педагогических исследований / Д. И. Фельдштейн // Бюллетень Высшей аттестационной комиссии МО РФ. – 2005. – № 6. – С. 10-11.
6. Хуторской А. В. Дистанционные формы творчества / А. В. Хуторской // ИНФО. – 1998. – № 6. – С. 65-77.

Подлиняева О.А.

ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫЕ ВОЗМОЖНОСТИ СЕТИ ИНТЕРНЕТ ДЛЯ ПРЕПОДАВАНИЯ ОБЩЕСТВЕННО-ГУМАНИТАРНЫХ ДИСЦИПЛИН

Статья посвящена обзору возможностей применения сети Интернет в образовательно-воспитательном процессе средней школы. В статье сделана попытка рассмотреть методические аспекты применения образовательных ресурсов Интернет учителями в преподавании общественно-гуманитарных дисциплин. Предложена классификация интернет-ресурсов в зависимости от целей их использования. Проанализированы педагогические проблемы, возникшие с развитием и доступностью Интернета, а также предложены варианты их решения, в частности дано описание применения ресурсов сети Интернет для организации участия учащихся в тематических интернет-проектах. Автором описано несколько различных способов организации диалога посредством сети Интернет с целью осуществления интерактивного общения.

Ключевые слова: информационно-коммуникационные технологии, образовательные ресурсы сети Интернет, система последипломного образования.

Podlinayeva O.A.

EDUCATIONAL OPPORTUNITIES OF THE INTERNET
FOR TEACHING SOCIAL AND HUMAN SCIENCES

The article provides an overview of possible applications of the Internet in education and the educational process of high school. Due to the ever increasing availability of the Internet and satellite TV connection, students and teachers have the opportunity to acquire new knowledge at the same time. However, they have different rates of their production, different perceptions, different motivation. Intensive development of modern information and communication technologies and the recognition of the importance of education throughout a person's life determines the need for extensive use of information technology in education in general and in teaching social and human sciences in particular. Under present conditions, when the means of Internet technology creates unique intellectual and emotional space, the immediate problem is a combination of classical pedagogical techniques with innovative information technology training. Creating optimal conditions for the teacher as the subject of adaptation is only possible when it takes innovation of information. Successful mastering of information community technologies by the teacher depends on understanding it as how and whether all possible or necessary to adapted. The paper attempts to examine methodological aspects of educational resources online teachers in the teaching of the social sciences and humanities. The author has proposed a classification of Internet resources, depending on the purpose of their use. It is analyzed some of the pedagogical problems encountered with the development and availability of the Internet, as well as offer a way to address them, in particular, a description of the use of internet resources for the organization of student participation in the thematic Internet projects. The author describes several different ways to organize a dialogue through the Internet for the purpose of interactive communication.

Key words: information and communication technologies, educational resources on the Internet, the system of postgraduate education.

Рецензент: Кузьменко В.В.

УДК 378.147:629.12(04)

Romenskiy O.V.*

COMMUNICATION IN PROFESSIONAL ACTIVITY OF SEAFARERS

In the article, following concepts are being considered «communication» and «professional-communicative activity of a seaman». The author gives definitions of these concepts made by different scientists. He makes a contrastive analysis of these definitions and gives the main generalizing definition of the concept «communication», characterizes its main components. The author pays special attention to the need to master communicative skills to be able to use them at any

Besides, the author considers existing communicative skills, mastering which is one of key elements for fulfilling the International Regulations for Preventing Collisions at Sea of the year 1972 for providing safe navigation. He also makes a comparative analysis of different communicative skills of seamen, and how they answer the stated International Regulations.

Key words: communication, professional communication, communicative competence, International Regulations for Preventing Collisions at Sea.

In today's world, communication plays a significant role, since nowadays people, regardless of their occupation, spend the majority of their lives communicating with other people, receiving and transferring information.

It is widely known that communication is very important for representatives of such professions, who during their work have to directly communicate with people like teachers, consultants, experts, political scientists etc., but, still, there is a range of professions, whose

* Romenskiy O.V.*